

діяльності на 2013–2020 рр. та обговоривши її, члени конференції майже одногослосно (з 172 присутніх “за” проголосувало 166 осіб (96,9%), проголосували за обрання Сергія Анатолійовича претендентом на посаду ректора. Враховуючи цю позицію колективу, міністр освіти, науки, молоді й спорту 30 січня затвердив його на посаді ректора Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Це велике довір’я вузівського колективу й не менш велика відповідальність перед ним. Ноша далеко не з легких. Продовжує існувати чимало завдань, які вимагають свого розв’язання. Адаже далеко не просто сформуванню команди однодумців та поставити міцний заслін проникненню до її лав кар’єристів, владолюбців, підлесників й інтриганів; запобігати появі фаворитизму; залишатися відкритим до критики, сприймаючи її як необхідне “щеплення” проти можливої появи самозакоханості, всезнайства, гордині й свавілля; залишатися скромною, чуйною, совітливою, добропорядною й чесною Людиною. Цей шлях однозначно важкий, а протистояти названим й багатьом іншим спокусам вкрай складно, проте вважаю, що в Сергія Анатолійовича є всі людські й фахові якості успішно торувати його для процвітання рідного університету, блага його колективу й збереження у чистоті власного сумління.

Резюме

В статтє рассказывается об этапах жизни, деятельность на фоне образования и науки ректора Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко С.А.Копылова.

Ключевые слова: С.А.Копылов, Каменец-Подольский, наука, ректор, заведующий кафедрой, историография.

Одержано 20 травня 2013 року

УДК 070.4-057.114/-057.86:908(477.43):[9293АХАР’ЄВ]

О.П.Григоренко, С.В.Трубчанінов

Володимир Захар’єв: краєзнавець, журналіст, учений (до 50-річчя від дня народження)

Розповідається про життєвий шлях та творчі здобутки відомого на Хмельниччині краєзнавця, журналіста, письменника, археолога Володимира Анатолійовича Захар’єва.

Ключові слова: В.А.Захар’єв, археолог, краєзнавець, журналіст, редактор, письменник, музей, газета, Хмельниччина, Дунаєвеччина.

Український археолог, краєзнавець, журналіст, редактор, письменник Володимир Анатолійович Захар'єв народився 17 вересня 1963 р. у с.Залісці Дунаєвського району Хмельницької області в сім'ї колгоспників – Анатолія Петровича Захар'єва та Ніли Антонівни Жовтоноги. Виростав на східній околиці села – у частині з дивовижною, досі ніким не розтлумаченою, назвою Дижма. Ще в школі йому полюбилася археологія – у 7 класі розпочав обстеження території довкола рідного села. Коли ж перебрався до сусіднього Балина, де навчаючись у школі, мешкав у гуртожитку, то організовував однокласників на пошуки старожитностей в околицях села. Після завершення 9 класу юні пошуковці завезли свої найцінніші знахідки до Кам'янець-Подільського державного музею-заповідника. Археолог музею Л.І.Кучугура запропонувала їм взяти участь у археологічній експедиції, яку вона проводила в урочищі Монастирсько між селами Врублівці та Мар'янівка Кам'янець-Подільського району¹.

Знаходив він час і щоб проводити археологічні розвідки на довколишніх полях та берегах р.Студениці в околицях сіл Міцівці та Ставище Дунаєвського району, де працював після армії спортінструктором та секретарем комсомольської організації. Однак життя склалося так, що юнак обрав фах журналіста і, закінчивши факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, став кореспондентом найуспішнішого на той час часопису Хмельниччини – дунаєвської районної газети “Ленінським шляхом”. Втім, робота у відділі сільського господарства посприяла ще ширшим пошукам. Повертаючись з сіл до райцентру журналіст обстежував поля та видолінки, виявляв нові поселення².

Перша у науковій кар'єрі В.А.Захар'єва публікація “До археологічної карти Дунаєвщини” з'явилася 1987 року в матеріалах VII-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції³.

На той час Володимира Анатолійовича дуже цікавила трипільська культура. Порівняння початкуючого краєзнавця підтримав відомий археолог, професор Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (тепер – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) І.І.Винокур, а також тодішній декан історичного факультету Л.В.Баженов та один з кращих трипільознавців, співробітник Інституту археології Академії наук УРСР Т.Г.Мовша, в складі експедиції якої Володимир працював декілька польових сезонів. Викладач Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка, фахівець з археології бронзи та раннього заліза Ю.М.Малеєв довірив наполегливому подолянину 1990 року очолити окремий загін його експедиції і самостійно розкопати курган раннього залізного віку в урочищі Лісництво поблизу с.Миньківці та дві гончарні печі XVII – початку XVIII ст. в урочищі Містисько у с.Велика Кужелева цього ж району⁴.

У той же час В.А.Захар'єв віддавав чимало зусиль краєзнавчо-популярнотворській роботі, проводив лекції в трудових і навчальних колективах району від товариств “Знання” і охорони пам'яток історії та культури. Працюючи в

редакції районної газети, він відродив сторінку “Люби і знай свій рідний край”. Вагомим його здобутком була публікація 1990 року в українському перекладі краєзнавчих нарисів про населені пункти Дунаєвеччини, які були вміщені на початку ХХ ст. у “Трудах Подільського епархіального історико-статистичного товариства”.

1992 року В.А.Захар’єв вирішив сповна віддатися захопленню дитинства і юності – став молодшим науковим співробітником сектору археології Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Тоді ж на основі своїх розвідок уклав каталог виявлених археологічних об’єктів рідного району, що став основою книги “Археологія Дунаєвеччини” – першого в області наукового збірника про давню минувшину окремого регіону⁵.

Вже як працівник музею, В.А.Захар’єв вирішив перевірити інформацію письменника С.Пантюка і весною 1992 р. розкопав курган кінця ХІ – першої половини ХІІ ст. біля с.Сокілець Дунаєвського району. Під насипом у ямі лежав кістяк чоловіка, неподалік нього на тогочасній денній поверхні виявлено залишки вогнища та фрагменти розтрошеної посудини, у схованці під каменем – язичницький тотем – шелепу свині. Та самим сенсаційним елементом насипу був викладений довкола поховання кромлех зовнішнім діаметром 4,4–4,8 м з майже трьох сотень каменів. Досі у поховальних пам’ятках Давньої Русі вони траплялися дослідникам лише двічі. За підказкою місцевих жителів було локалізовано ще й комбінований підплитово-грунтовий могильник другої половини ХІІ – першої половини ХІІІ ст. в урочищі Батарєя, що було великою удачею для початкуючого археолога.

Сокілецька давньоруська археологічна експедиція, куратором якої був керівник слов’яно-руського відділу Інституту археології О.П.Моця, проіснувала десять років. Під керівництвом В.А.Захар’єва шанувальники минувшини розкопали 6 курганів, виявивши під насипами 8 поховань, а також 100 поховань на комбінованому підплитово-грунтовому могильнику. Водночас їм вдалося знайти на цьому могильнику розтрошеного християнами кам’яного ідола та залишки спаленої церкви кінця ХІІ – початку ХІІІ ст., графічну реконструкцію якої люб’язно погодився виконати тодішній директор львівського інституту “Укрзахідпроектреставрація”, народний архітектор України І.Р.Могитич. Він же і ввів цю пам’ятку в розроблену ним класифікацію дерев’яних храмів України. В цілому, на території Сокілецького мікрорегіону локалізовано 3 давньоруських городища, 12 поселень і 3 могильники⁶.

Поруч з давньоруськими пам’ятками експедицією В.А.Захар’єва в околицях Сокільця виявлено унікальні об’єкти і речі ранньозалізного віку, популяризуванню яких у науковому середовищі посприяв видатний львівський археолог М.С.Бандрівський. В урочищі Паньська Криничка, наприклад, знайдено фрагмент бронзових вудил кінської зброї, які за технологією виготовлення стали “сполучною ланкою” між традиціями ливарників Кавказу та Карпат. Про важливе сакральне значення цього поселення свідчить і знахідка тригорового керноса – ритуальної посудини. Унікальні результати дав курган, який

розкопано В.А.Захар'євим 1999 року південно-західніше Соکیلця в урочищі Грабова. Призначення об'єкту через відсутність аналогії і за більш як десятиліття після виявлення залишається нез'ясованим. В.А.Захар'єв в ході дослідження висунув гіпотезу про ритуальне місце, приурочене місячному циклу⁷.

Перебуваючи щоліта у Сокілецькому мікрореєоні, В.А.Захар'єв водночас займався і вивченням інших різночасових об'єктів. Зокрема, підземних ходів. У 1996–1997 роках на його запрошення в С.Соکیلці працювала спелеологічна експедиція під керівництвом відомого чернівецького науковця, віднедавня доктора історичних наук, Б.Т.Рідуша. Вони спільно обстежили та ввели у науковий обіг відомості про природні та штучні підземні об'єкти в околицях Соکیلця та скельний монастир і штучну печеру-лабіринт часів Миньковецької держави (1791–1827) поблизу с.Отроків Новоушицького району⁸. Спільно з київським археологом Л.І.Виногородською Володимир Анатолійович встановив, що городище за південною околицею Соکیلця було одним з тих, що у на рубежі 50-х рр. XIII ст. збудував, а потім на вимогу монголо-татарських завойовників знищив Данило Галицький.

З припиненням фінансування польових археологічних робіт з обласного бюджету та остаточним крахом колгоспів, які допомагали археологам продуктами, Сокілецька давньоруська археологічна експедиція припинила свою діяльність. Але Володимир Анатолійович не припинив свою практику – натовість допомагав колегам досліджувати митницю середини XVI ст. в урочищі Ракочі поблизу Меджибожа.

В.А.Захар'єв був одним з тих, хто створював Дунаєвецьку районну організацію Всеукраїнської Спілки краєзнавців, а на першому засіданні обраний заступником голови цього осередку. На пропозицію тодішнього заввідділом освіти, а тепер доктора історичних наук, професора Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.І.Огієнка, В.С.Прокопчука очолив відділ краєзнавства Дунаєвецької станції юних туристів-краєзнавців, сприяв проведенню, запропонував оригінальний символ і був членом редколегії перших районних науково-практичних краєзнавчих конференцій 1997, 2000, 2003 рр.⁹

Ще 1987 року в рідному селі Заліссі В.А.Захар'єв відкрив сільський музей. Відтоді він зробив вагомий внесок у розвиток музейної справи на Дунаєвеччині. Вже 1988 року громадський музей за його участю відкрився у с.Міцівці, 1996 року – в с.Сокілець. Володимир Анатолійович виступив автором нової концепції археологічного відділу Дунаєвецького районного музею. Її високо оцінили на республіканській конференції у Харкові. Однак через економічну скруту та від'єднання установи від Хмельницького обласного краєзнавчого музею розпочате не було доведено до логічного завершення. Мав він певне відношення і до створення Великопобіанського сільського музею у місцевій школі, і до меморіального музею поету-байкаря І.Сварнику в с.Лисогірка¹⁰.

Потрапивши на роботу редактором Хмельницького об'єднання телебачення і радіомовлення у 1994 р., В.А.Захар'єв розпочав випуск телевізійної історико-краєзнавчої програми “Скарби нашої пам'яті”. Як позаштатний

кореспондент надсилав краєзнавчі статті до обласних газет “Подільські вісті”, “Майбуття”, “Ва-банк”, “Колесо”, “Фортеця”. Тоді ж з’явилися газетні варіанти нарисів “В нетрях Подільської Швейцарії” та “На Галицькому порубіжжі”.

В обласній газеті “Є!” , де в 2004–2008 рр. В.А.Захар’єв працював штатним і позаштатним власним кореспондентом по південній частині Хмельницької області, йому доручили вести рубрику “Околиця” про історію і сучасність населених пунктів Хмельниччини. 2007 року декілька його замальовок про цікаві місця рідного краю увійшли до оригінального фотоальбому “Хмельниччина справжня”¹¹.

1995 року В.А.Захар’єва обрали дійсним членом Центру дослідження історії Поділля та Південно-Східної Волині Інституту історії України НАН України при Кам’янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. З 2005 р. Володимир Анатолійович – активний представник наукової школи професора Л.В.Баженова “Історичне краєзнавство і проблеми регіональної історії Правобережної України”¹².

До речі, В.А.Захар’єв ідентифікував та ввів у науковий обіг інформацію про першу на території поширення Трипільської культури знахідку ліпного змія, фрагмент фігурки якого знайшли поблизу с.Бедриківці Городоцького району; так званий “подільський полугрошок” – монету литовських князів Коріатовичів, що володіли Поділлям в другій половині XIV ст.; знайшов стилізованого язичницького ідола XII століття поблизу с.Березівка Новоушицького району¹³.

2003 року президія Дунаєвської районної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців відзначила всесторонню діяльність В.А.Захар’єва регіональною премією ім. Ф.П.Шевченка.

Чимало часу та зусиль віддав В.А.Захар’єв встановленню справедливості стосовно земляка-залісчанина Миколи Макаровича Марчака. Досягнувши посади виконувача обов’язків голови Раднаркому України, той був знищений під час політичних репресій 1937–1938 рр. До речі, активний член Хмельницького обласного осередку товариства Меморіал ім. В.Стуса Володимир Захар’єв зініціював, побудував і відкрив наприкінці листопада 2009 р. в центрі Миньковець пам’ятний знак жертвам Голодоморів та політичних репресій на Миньковеччині. На гранітних плитах там викарбовано близько півсотні прізвищ людей, про яких влада замовчувала понад 70 років.

З появою на Хмельниччині весною 2008 р. обласного відділу ДП “Подільська археологія” Охоронної археологічної служби України, як підрозділу Інституту археології НАН України, В.А.Захар’єва запросили до його складу: спочатку науковим співробітником, згодом керівником цього підрозділу за сумісництвом, а з вересня 2011 р. – на постійній основі. Тоді ж він став членом новоствореної Всеукраїнської спілки археологів.

Головними здобутками Володимира Анатолійовича на цій посаді були дослідження традиційного поховання культури кулястих амфор поблизу с.Зайчики Волочиського району в кам’яній скрині і рідкісного для цієї археологічної

культури поховального комплексу з братською могилою та індивідуальними похованнями поблизу с.Лятка Старосинявського району восени 2011 р. Влітку 2012 р. за сприяння ініціатора розкопок на Старосинявщині приватного підприємця О.І.Лучицького Володимир Захар'єв видав книгу "Мегалітичне поховання культури кулястих амфор з околиць с.Лятка на Хмельниччині"¹⁴.

Цікаво, що Володимир Анатолійович заодно показав себе в іпостасі історичного реконструктора і став першим серед сучасних науковців, які звернули увагу на ярмолинецький земляний замок XVI ст. Протягом 2011–2012 рр. він дослідив джерельні матеріали та залишки укріплення і запропонував свій варіант бачення цієї оборонної споруди. Макет замку, який реконструктор виготовив спільно з молодим перспективним художником Віктором Юрчаком, археолог подарував для Ярмолинецького районного історичного музею¹⁵.

У березні 2013 р. В.А.Захар'єв знову повернувся на роботу в Хмельницький обласний краєзнавчий музей. На цей раз на посаду молодшого наукового співробітника науково-методичного відділу. Він відповідає за мережу громадських музеїв області, надає методичну та організаційну допомогу колегам з райцентрів та сіл області, а ще організовує виставки, збирає експонати для фондів закладу, пропагує музей у місцевих засобах масової інформації, досить успішно бере участь у різних обласних заходах, наприклад на першому обласному форумі "Музейний простір Хмельниччини", де визнаний найкреативнішим учасником.

В.А.Захар'єв запропонував урочисто відзначити 20 жовтня 2007 р. 600-річчя першої писемної згадки про с.Миньківці і як депутат районної ради взяв на себе обов'язки заступника голови оргкомітету. Під час підготовки свята Володимир Анатолійович більш детально дізнався про Миньковецьку державу та її засновника Ігнація Сцібор Мархоцького. На той час про цього славного земляка нічого не нагадувало у столиці його колишнього дітища.

Маючи досвід музейника, як людина запальна і дієва, В.А.Захар'єв вирішив на громадських засадах створити музей видатного реформатора. Задля цього, порадившись з рідними, взяв кредит у банку і придбав старий будинок у центрі села. Понад чотири роки Володимир Анатолійович займався пошуками коштів на ремонт приміщення та підготовку експозиції. А 15 травня 2012 р. меморіальний музей графа-реформатора Ігнація Сцібор Мархоцького урочисто відкрив свої двері перед відвідувачами¹⁶.

Водночас визріла ідея створення науково-дослідного центру. Благословив Центр Мархоцькознавства на першому його засіданні в середині серпня 2009 р. керівник Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка академік УАІН, доктор історичних наук, професор Лев Васильович Баженов. В.А.Захар'єва призначили керівником структури. Тоді ж побачив світ перший том "Наукових записок Центру Мархоцькознавства". З 2009 до 2013 р. вийшли друком п'ять випусків "НЗЦМ". У Центр Мархоцькознавства влилося понад 30 ентузіастів з України, Польщі та Ізраїлю¹⁷.

У 2011 р. Центр Мархоцькознавства розпочав міжнародне співробітництво. Зав'язалися ділові контакти з польськими реставраторами-каменярами товариства “Магурич”. Було укладено відповідний договір і його результатом стало відновлення двох третин давнього цвинтаря в отроківському ярку неподалік с.Притулівка. Згодом побачила світ книга “Ich? Nasze? Wspolne? – zapomniane dziedzictwo / Їх? Наше? Спільне? – забута спадщина”, де йшлося про враження гостей, хід роботи та результати співпраці¹⁸. Протягом двотижневої спільної експедиції наступного 2012 р. польські та українські волонтери завершили реконструкцію притулівського цвинтаря, навели належний порядок на єврейському цвинтарі поблизу с.Тимків, відремонтували половину отроківського цвинтаря та частину унікального цвинтаря першої половини XVII ст. у Тимкові. До речі, на початку 2013 р. в Польщі вийшла книга про сакральне каменярство Поділля. Автором одного з її розділів став Володимир Анатолійович¹⁹.

У тому ж таки 2012 р. В.А.Захар'єв навів дружні партнерські контакти з Львівською національною науковою бібліотекою імені Василя Стефаника (директор – академік, доктор історичних наук, професор Мирослав Миколайович Романюк), а у грудні Центр Мархоцькознавства уклав угоду про співпрацю, обмін інформацією, організацію наукових конференцій та книгодрукування з громадською організацією “Творча спілка “Берег Овідія” з Овідіопольського району Одеської області (керівник Володимир Володимирович Левчук). Саме у цьому куточку Північного Причорномор'я до 20-х років минулого століття мешкали діти Ігнація Мархоцького – Кароль, Емілія, Юлія, Пульхерія та їхні нащадки.

Важливою подією 2012 р. стало включення Володимира Анатолійовича Захар'єва до складу науково-методичної ради Хмельницького обласного державного архіву (директор – кандидат історичних наук Володимир Григорович Байдич).

Заприятелювали з Центром Мархоцькознавства і хмельницький молодіжний театр “Територія-А”, артисти якого були учасниками українсько-польської експедиції і представили жителям Притулівки та Отрокова дві композиції з життя Миньковецької держави, та хмельницька громадська організація “Аристократичний клуб” (керівник Алла Павлівна Собчук), члени якої займаються реконструкцію костюмів і провели влітку 2013 р. бал у стінах отроківського палацу.

Діяльність Центру Мархоцькознавства і безкорисливість її керівника вже належно оцінили не лише в області, а й у Польщі. Дізнавшись про відкриття меморіального музею Ігнація Мархоцького у Миньківцях, староста міста Турек, побратима Дунаєвець, Збігнев Бартосік надіслав В.А.Захар'єву подяку і цінний подарунок.

Сам Володимир Анатолійович вирішив закріпити розпочате роботою над дисертацією на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему “Рід Сцібор-Мархоцьких в Україні: господарчі, суспільно-політичні та культу-

рологічні аспекти (XVIII – початок XX ст.)”. Відтак, кафедра історії України Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка наприкінці лютого 2012 р. затвердила обрану тему та призначила науковим керівником кандидата історичних наук, доцента С.В.Трубчанінова.

Від початку своєї науково-красознавчої діяльності В.А.Захар’єв взяв участь у майже 80 наукових конференціях та семінарах, опублікував понад 60 наукових повідомлень.

У журналістській кар’єрі Володимир Анатолійович досяг, крім вище згаданих, посади директора дунаєвської телестудії “Сині озера” (1993–1994), головного редактора газети, в якій розпочинав свою творчу діяльність, “Дунаєвський вісник” (колишня назва – “Ленінським шляхом”) (1998–2004). Зауважимо, що провівши детальне дослідження діяльності дунаєвської районної газети, 2000 року він видав окремою брошурую науковий нарис про неї²⁰. У 2008–2011 рр. В.А.Захар’єв працював власним кореспондентом Національної інформаційної агенції УКРІНФОРМ по Хмельницькій області.

На літературних теренах Володимир Анатолійович з 1986 по 2008 рр. був відповідальним секретарем та головою Дунаєвського районного літературно-мистецького об’єднання “Сонях” ім. В.С.Бабяка (2011 року вийшов друком його нарис про 25-літній творчий шлях названого об’єднання²¹), з грудня 2008 р. по нинішній час – голова Хмельницького обласного осередку Всеукраїнської творчої спілки “Конгрес літераторів України”. Він автор збірок поезій “Довічне відлуння любові” (1991), “Допинг для Ангела” (1992), “До...” (2003), збірки художньої прози “Дос’є донжуана” та книги вибраних творів “Достеменно” (2013)²². Крім того Володимир Анатолійович – літературний редактор перших книг ряду початкуючих подільських авторів, альманахів “Сонях”, “Медобори”, першої в області антології патріотки “У серці могому Хмельниччина рідна” та тематичних поетичних збірок творів місцевих письменників. У жовтні 2013 р. плідну творчу та організаційську діяльність Володимира Анатолійовича відмітила поважною премією ім. А.П.Чехова московська міська організація Спілки письменників Російської Федерації.

У 2005–2006 рр. В.А.Захар’єв працював заступником голови Дунаєвської районної державної адміністрації з гуманітарних питань. Двічі, у 2002 та 2006 рр. Володимир Анатолійович обирався депутатом Дунаєвської районної ради. Був її активним членом, а 2004 року створив та очолив першу в діяльності цієї ради депутатську групу під назвою “Справедливість”²³.

Вітаючи нашого колегу з ювілеєм, бажаємо, щоб у подальшому періоді його життя доля дала йому можливість видати нові збірки поезій та ґрунтовне дослідження про Ігнація Мархоцького, порадувала його археологічну сутність новими плідними розкопками і вагомими знахідками.

Примітки:

1. Григоренко, О. П. Хмельниччина в історико-красознавчих дослідженнях Володимира Анатолійовича Захар’єва / Григоренко О. П. // Матеріали Всеукраїнської науково-красознавчої конференції “Хмельниччина в контексті історії України”. –

Хмельницький, 2012. – С. 460-465; Його ж. Володимир Анатолійович Захар'єв: невтормний дослідник та популяризатор давнини / Григоренко О. П. // Археологічні студії “Межибіж”. – Хмельницький, 2013. – С. 26-38; Його ж. Володимир Анатолійович Захар'єв – археолог Поділля, дослідник Миньковецької держави, краєзнавець-популяризатор / Григоренко О. П. // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: збірник науково-краєзнавчих праць [редкол.: Прокопчук В.С. (голова) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Вип. 5. – С. 75-90; Його ж. Уродженець Надзбруччя реформатор Граф Ігнацій Сцібор Мархоцький у просвітительській діяльності подільського науковця Володимира Захар'єва / Григоренко О. П. // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції “Краєзнавства музеологія: минуле, сьогодення, перспективи”. – Тернопіль, 2013. – С. 3-9; Його ж. Володимир Захар'єв: “Й до скону буду тільки ним іти!” / Григоренко О. П. – Хмельницький, 2013. – 128 с.

2. Дунаєвеччина в іменах. Біобібліографічний довідник. – Дунаївці, 2008. – С. 46-47.

3. Баженов, Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. / Баженов Л. В. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 215; Захар'єв, В. А. До археологічної карти Дунаєвеччини / В. А. Захар'єв // VII Подільська історико-краєзнавча конференція. Секція археології. – Кам'янець-Подільський, 1987. – С. 66.

4. Енциклопедія Трипільської цивілізації. У 2-х томах. Т. 2. – К., 2008. – С. 178; Захар'єв, В. А. Трипільські поселення середньої течії р. Ушиці (за матеріалами вчителя-краєзнавця Л.М.Куземського) / В. А. Захар'єв // VIII Подільська історико-краєзнавча конференція. Секція археології. – Кам'янець-Подільський, 1990. – С. 17-19; Захар'єв, В. А. Ранньотрипільське поселення біля с.Маліївці / Захар'єв В. А., Радзівська Т. М. // VIII Подільська історико-краєзнавча конференція. Секція археології. – Кам'янець-Подільський, 1990. – С. 9-10; Захар'єв, В. А. Розкопки кургану ранньоскіфського часу на Дунаєвеччині / Захар'єв В. А., Малеев Ю. М. // Тези доповіді республіканської наукової конференції “Дунаївці: їх роль і місце в історії Поділля”. – Дунаївці, 1993. – С. 26-28; Захар'єв, В. А. Гончарний комплекс рубежу XVIII століття з В. Кужелеви на Поділлі / В. А. Захар'єв // Українське гончарство: національний культурологічний щорічник. За 1995 рік. Кн. 3. – Опішне, 1996. – С. 109-115.

5. Археологія Дунаєвеччини (збірник першоджерел, наукових повідомлень, тез краєзнавчих конференцій, каталог пам'яток). – Хмельницький, 1992. – 60 с.

6. Захар'єв, В. А. До питання східного кордону Галицької землі / В. А. Захар'єв // Поділля і Південно-Східна Волинь у роки Визвольної війни середини XVII ст. Матеріали Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції. 19 вересня 1998 року. – Стара Сняява, 1998. – С. 157-160; Захар'єв, В. А. Десять років дослідження археологічних пам'яток Сокілецького мікрорегіону / В. А. Захар'єв // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій. Збірник наукових праць. Вип. III. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 72-75; Захар'єв, В. А. На Галицькому порубіжжі / В. А. Захар'єв // Літопис Хмельниччини. Краєзнавчий збірник. – Хмельницький, 2001. – С. 13-17. Захар'єв, В. Давньоруські могильники Сокільця на Ушиці / В. Захар'єв // Населення Пруто-Дністровського межиріччя та суміжних територій в другій половині I – на початку II тис. до н.е. Тези доповідей та повідомлень. – Чернівці,

1994. – С. 46-47; Захар'єв, В. Давньоруські могильники Центрального Поділля / В. Захар'єв // Матеріали ІХ Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 1995. – С. 125-127; Захар'єв, В. До питання про подільський варіант давньоруського поховального обряду / В. Захар'єв // Поділля і Волинь в контексті історії українського національного відродження: Науковий збірник. – Хмельницький, 1995. – С. 243-249; Захар'єв, В. Елементи язичництва в християнських похованнях давньоруського Сокильця / В. Захар'єв // Матеріали ІV Міжнародної археологічної конференції студентів та молодих вчених. – К., 1996. – С. 189-192; Захар'єв, В. Стародавня Русь на Дунаєвщині / В. Захар'єв // Дивокрай. Науково-популярний альманах Хмельниччина Подільська. – Хмельницький, 1997. – Вип. 2. – С. 16-21; Захар'єв, В. Давньоруський Сокилець / В. Захар'єв // Дунаєвщина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій. Матеріали науково-краєзнавчої конференції. – К., 1997. – С. 23-25; Захар'єв, В. Давньоруські пам'ятки на Дунаєвщині: нові відкриття / В. Захар'єв // Хмельниччина: роки становлення та поступу (1937–1990): Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції. – Хмельницький, 1997. – С. 221-229; – С. 72-75; Захар'єв, В. Давньоруські язичницькі та християнські святині Сокильця / В. Захар'єв // Дунаєвщина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: Збірник наукових праць. Вип. ІІІ. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 75-77; Захар'єв, В. А. Сокилецька давньоруська церква / Захар'єв В., Могитич І. // Вісник інституту “Укрзахідпроектреставрація”. Ч. 5. – Львів, 1996. – С. 103-104; Могитич, І. Археологічно відкриті дерев'яні церкви Галичини і Волині Х–XIV ст. / І. Могитич // Вісник інституту “Укрзахідпроектреставрація”. – Львів, 1999. – Число 10. – С. 3-14; Могитич, І. Архітектура дерев'яних храмів / І. Могитич // Вісник інституту “Укрзахідпроектреставрація”. – Львів, 2002. – Число 12. – С. 8-29.

7. Бандрівський, М. С. Нова знахідка бронзових однокільчастих вудил в Україні / Бандрівський М. С., Захар'єв В. А. // Записки наукового товариства ім. Шевченка. Праці Археологічної комісії. Т. ССXXXV. – Львів, 1998. – С. 504-510; Бандрівський, М. С. Про один тип поховальних споруд на середньому Придністров'ї (За матеріалами розкопок кургану ІІІ в с. Сокилець у 1999 р.) / Бандрівський М., Захар'єв В. // Записки наукового товариства ім. Шевченка. Праці Археологічної комісії. Т. ССXLIV. – Львів, 2002. – С. 545-563.

8. Захар'єв, В. А. Археологічні та археоспелеологічні роботи у середній течії р. Ушиці на Поділлі / Захар'єв В. А., Рідуш Б. Т. // Археологічні відкриття в Україні 1997–1998 рр. – К., 1998. – С. 16.

9. Григоренко, О. П. Володимир Захар'єв: “Й до скону буду тільки ним іти!” / Григоренко О. П. – С. 45.

10. Там само. – С. 45-48.

11. Хмельниччина справжня. Фотокнига. – Хмельницький, 2007. – 156 с.

12. Історичне краєзнавство і проблеми регіональної історії Правобережної України (наукова школа). Біобібліографічний покажчик. Серія: Наукові школи університету. Випуск 12. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 183-188.

13. Захар'єв, В. А. Перша знахідка ліпного трипільського змія / В. А. Захар'єв // Українське гончарство: національний культурологічний щорічник. За 1995 рік. Кн. 3. – Опішне, 1996. – С. 279-282; Погорілець, О. Монета подільського князя

Костянтина / Погорілець О., Саввов Р. // Нумізматика і Фалеристика. – 2004. – № 3. – С. 24-28.

14. Захар'єв, В. А. Мегалітичне поховання культури кулястих амфор з околиць с.Лятка на Хмельниччині / В. А. Захар'єв. – Хмельницький, 2012. – 32 с.

15. Гуменюк, А. Ярмолинецький замок: відкриття року / А. Гуменюк // Вперед. – 2012. – 27 липня. – № 31.

16. Григоренко, О. П. В день Гайового свята запровадженено графом-реформатором / О. П. Григоренко // Наукові записки Центру Мархоцькознавства. Т.4. – Хмельницький, 2013. – С. 101-104.

17. Григоренко, О. П. Центр Мархоцькознавства: віхи діяльності / О. П. Григоренко // Наукові записки Центру Мархоцькознавства. Т. 4. – Хмельницький, 2011. – С. 79-96.

18. "Ich? Nasze? Wspolne? – zapomniane dziedzictwo / Їх? Наше? Спільне? – забута спадщина". – Вісник, 2011. – 46 с.

19. Захар'єв, В. Камінь у поховальному обряді давніх жителів Центрального Поділля / В. А. Захар'єв // Цвинтар. Місце (не)присутніх. – Новиця, 2013. – С. 105-122.

20. Захар'єв, В. А. На вістрі часу / В. А. Захар'єв. – Дунаївці, 2000. – 48 с.

21. Захар'єв, В. А. "Сонях" міцний зернятками: до 25-річчя Дунаєвського районного літературно-мистецького об'єднання "Сонях" ім. В.С. Бабляка / Володимир Захар'єв. – Хмельницький, 2011. – 60 с.

22. Захар'єв, В. Довічне відлуння любові: Поезії / Захар'єв В., Мельник Т. – Хмельницький: Редакційно-видавничий відділ, 1991. – 80 с.; Захар'єв, В. Допинг для Ангела: Поезія / В. А. Захар'єв. – Хмельницький: Редакційно-видавничий відділ, 1992. – 48 с.; Захар'єв, В. До...: Поезії / В. А. Захар'єв. – Хмельницький, 2003. – 54 с.; Захар'єв, В. Дос'є донжуана / В. А. Захар'єв. – Канів: Вид. "Склянка часу*Zeitglas" (Збірка оповідань), 2011. – 84 с.; Захар'єв В. Достеменно. Вибране (спроба перша) / В. А. Захар'єв. – Хмельницький, 2013. – 128 с.

23. Григоренко, О. П. Володимир Захар'єв: "Й до скону буду тільки ним іти!" / О. П. Григоренко. – С. 14-18; Новообрані депутати районної ради. – Дунаєвський вісник. – 2002. – 6 квітня. – №26-27.

Резюме

Рассказывается о жизненном пути и творческих достижениях известного в Хмельницкой области краеведа, журналиста, писателя, археолога В.А.Захарьева.

Ключевые слова: В.А.Захарьев, археолог, краевед, журналист, редактор, писатель, музей, газета, Хмельницкая область, Дунаевецкий район.

Одержано 20 травня 2013 року